

інших конкретних життєвих обставин. Абстрактна юридична норма переводиться в конкретне правило, що застосовується до певної обставини, факту, їх сукупності, індивідуалізується, надалі виробляються «конкретні форми реалізації дозволеного нормою загального типу поведінки». При цьому треба зауважити, що при конкретизації норм права правозастосовний суб'єкт не може виходити за рамки змісту норми. Конкретизація не є створенням нової норми, а є лише уточненням, наданням зрозумілості уже існуючої норми.

Тобто в процесі правозастосовчої конкретизації зміст загальної юридичної норми конкретизується, індивідуалізується відносно окремої обставини, факту або їх сукупності, виробляються конкретні форми реалізації дозволеного нормою загального типу поведінки.

Слід зазначити, що конкретизація доцільна як у галузях публічного права, так і в галузях приватного права. Важливим є також те, що на законодавчому рівні закріплено положення, яке забороняє відмову від розгляду та вирішення справи з мотивів неповноти, неясності, суперечливості чи відсутності законодавства, яке регулює спірні відносини.

Також актуальною і, на наш погляд, необхідною є конкретизація оціночних понять. Оскільки оціночні поняття містять у собі загальні ознаки, то саме суб'єкт правозастосування конкретизує дані поняття при вирішенні конкретної ситуації. Основне значення такої конкретизації полягає в тому, що зміст понять, що конкретизують, наближається до конкретної практичної ситуації, що сприяє своєчасному й справедливому вирішенню справи. При цьому особа, щодо якої вирішується справа, не перебуває в стані невизначеності через абстрактність норми права, наявність оціночних понять чи пробілів.

Отже, важливість конкретизації полягає в тому, що вона дозволяє надати нормі визначеності, ураховуючи обставини конкретної життєвої ситуації.

УДК 343.9

Борис Георгійович ГОЛОВКО,

доцент кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-88>

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІЦІЇ КОРОЛІВСТВА НОРВЕГІЯ

Відносно недовгий строк реформування поліції України, на жаль, виявив певні недоліки у підходах до її існування і діяльності. Соціологічні опитування центру Демократичних ініціатив у грудні 2017 р. показали

погіршення довіри до поліції на 46% [3]. Причин такої сумної ситуації дуже багато, але виникає одвічне запитання «Що робити?». На наш погляд, найкращим рецептом може бути вивчення закордонного досвіду і запозичення найбільш прийнятних досягнень, з безумовним урахуванням вітчизняної специфіки. На сьогодні, одною з найуспішніших спроб реформування поліції є практика Північноєвропейських країн, Королівства Норвегія, зокрема. У нашій публікації хочемо звернути увагу на ключові складові норвезького досвіду.

Нормативно-правовою базою діяльності поліції Норвегії є Конституція 1814 р. з останніми змінами і доповненнями 2006 р., Закон про поліцію 1995 р. і Закон про судову практику і процедуру у кримінальному провадженні 1981 р. Названі закони визначають місце поліції серед інших органів влади, принципи її організації, методи роботи і взаємодію з фізичними і юридичними особами, а також закордонними партнерами. До речі, мінімальна кількість нормативно-правових актів, їх чітка структурованість і лаконізм викладення дозволяють уникати можливих різночитань і подвійних тлумачень. Законодавство Норвегії зобов'язує юридичних і фізичних осіб беззаперечно виконувати накази поліцейських. Цікавою особливістю законодавства є делегування поліцейським посадовцям певного рівня (поліцмейстерам, віцеполіцмейстерам, поліцейським слідчим) прокурорських функцій щодо представлення у суді сторони обвинувачення у злочинах, за якими слідство провадилось поліцією, і покарання передбачає до 6 років позбавлення волі [1, с. 29].

У доволі складній, централізованій структурі поліції Норвегії існує суворий, багаторівневий контроль за її діяльністю з боку органів законодавчої, виконавчої, судової влади, а також прокуратури. Особливістю поліцейської влади є можливість її делегування, в особливих ситуаціях і у чітко визначеному порядку, представникам інших міністерств і відомств.

Згідно з законодавством поліція є правоохоронним органом виконавчої влади, що виконує задачі по охороні громадського порядку і забезпеченню громадської безпеки, володіє чіткими владними повноваженнями, особливою системою управління і здійснює свою діяльність специфічними методами, серед яких силові і конспіративні.

Дослідники відмічають, що норвезька, датська і шведська поліція є класичним представником скандинавського різновиду поліцейської системи. Поліцейська система Норвегії централізована і уніфікована, усі правоохоронні функції сконцентровані в єдиній організації, що дозволяє ефективно протидіяти злочинності і не розпорошувати сили і кошти по різних установах. Політична відповідальність за організацію правоохоронної діяльності покладена не на МВС, а на Мін'юст, у якому поліцейський апарат існує у складі Директорату державної поліції [1, с. 125]. Організаційно поліція поділена на загальнонаціональні

галузеві служби і територіальні округи. На центральний апарат покладені виключно контрольні, адміністративні і експертні функції і він має мінімальну чисельність. Конкретна робота зосереджена в галузевих службах і поліцейських округах, які не заважають, а допомагають і доповнюють один одного. На наш погляд, дуже перспективним є зв'язок структури поліції з особливостями адміністративного поділу Норвегії. Для максимальної протидії корупції поліцейські округи не співпадають з кордонами губерній (фюльке) і повітів (комун). Така організація стає додатковою перепорою щодо можливого зрощування поліцейського апарату з місцевою владою. Усі територіальні поліцейські підрозділи підпорядковуються виключно Директорату державної поліції Королівського міністерства юстиції і поліції.

У складі поліцейської системи Норвегії існують такі підрозділи: державна безпека, забезпечення безпеки керівників держави, патрульно-постова, карний розшук, охорона громадського порядку, боротьби з економічними злочинами, прикордонної охорони, воєнна поліція (у складі міністерства оборони) морська, авіаційна, дорожнього руху, пошуково-рятувальна, екологічна, оперативного втручання, власної безпеки, антитерористична, ліцензійно-дозвільна, іміграційна, паспортно-візова, штабна і тилового забезпечення. Можна зробити висновок, що у Норвегії, як і в інших країнах з централізованою поліцейською системою, існує організація поліцейських підрозділів на основі принципу галузевої спеціалізації. Разом із тим, особливістю організації поліцейської системи Норвегії є та обставина, що цей принцип покладено в основу структури і діяльності усіх ланок поліції – від поліцейського округу до Директорату державної поліції Королівського міністерства юстиції і поліції. Певною «родзинкою» у структурі територіальних органів поліції є наявність унікальних, спеціалізованих підрозділів – гірська, оленяча, водна, які викликані до життя географічними особливостями країни. До речі, під час поліцейської реформи 2000 – 2001 рр., за умов підвищення терористичної загрози, у структурі Директорату державної поліції, воєнної поліції, Королівського міністерства оборони і поліції безпеки, були утворені служби антитерору [2].

Головним спеціалізованим навчальним закладом є Університетський коледж поліції Норвегії. Програма базової підготовки співробітників поліції передбачає 3-річний освітній курс, що включає широкий набір теоретичних і практичних модулів. Програма першого і третього року навчання викладається безпосередньо в коледжі. Протягом другого року курсанти зобов'язані пройти службову практику в освітніх структурах, організованих на базі поліцейських округів по всій країні. Коледж пропонує комплексну програму навчання в наступних основних областях: завдання співробітника поліції, організація слідчих заходів і заходів щодо профілактики злочинів, роль органів поліції в сфері організації звинувачення, адміністративні обов'язки, розвиток навичок лідерства.

Науково-дослідна робота в коледжі ведеться як на короткостроковій, так і довгостроковій основі з різної тематики [4]. В цілому, система підготовки поліцейських кадрів має на меті надати майбутнім констеблям і офіцерам практичні навички майбутньої роботи, а не відірвані від життя уявлення з окремих галузей права. Внаслідок навчання поліцейські офіцери у спеціалізованих службах виступають експертами у своїх галузях, а поліцейські офіцери територіальних органів стають фахівцями-універсалами.

Список бібліографічних посилань:

1. Васьков М. Ю. Полицейская система Норвегии // Полицейские системы зарубежных государств. – М., 2008.
2. Васьков М. Ю. Чего не знали враги географии // Щит и меч. – 2006. – № 48.
3. Украинцы утратили доверие к патрульной полиции // Зеркало недели. – 2018. – №14.
4. Поліцейська служба Норвегії [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

УДК 340.

Олександр Миколайович ГОЛОВКО,

професор кафедри державно-правових дисциплін Юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

РОЗУМІННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО ПРОЦЕСУ У ФІЛОСОФІЇ ПРАВА І. Г. ФІХТЕ

Видатний представник німецької класичної філософії Іоганн Готліб Фіхте (1762-1814) ґрунтував свої погляди на підставі вчення І. Канта, розвиваючи його суб'єктивно-ідеалістичну сторону. Значну увагу він приділяв філософській природі права і держави, а отже й історико-правовим характеристикам їх розвитку. Так, мислитель зробив спробу створити власну модель держави, яку він назвав замкненою торговою. Цьому присвячено відому монографію з аналогічною назвою [1]. За думкою І. Фіхте, право є найпершою і мінімальною умовою для можливості вільного спілкування осіб [2, с. 395]. Свою точку зору він мав і щодо природи держави: «Державна влада не дана природою, вона є продуктом свідомої, *цілеспрямованої* діяльності людей, її метою є реалізація права» [2, с. 403]. Таким чином визначався зв'язок між правом і державою, робився висновок про первинність першого. Це, на нашу думку, вплинуло на підходи низки науковців ХІХ – початку ХХ ст. до проблем історії державно-правових явищ, формування думки про історичну первинність права порівняно з державою.